

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про амністію осіб, недопущення їх переслідування та покарання у зв'язку
із завершенням військової агресії Російської Федерації проти України з
метою національного примирення та відновлення конституційного ладу»
(реєстр. № 14317 від 18.12.2025)***

***Анотація.** В інформаційній довідці розглянуто питання застосування амністії в контексті проекту Закону України (реєстр. № 14317 від 18.12.2025) (далі – законопроект).*

Розглядається відповідність законопроекту нормам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності та техніки нормопроєктування, положенням чинного законодавства України, що регулюють суспільні відносини у сфері амністування.

За результатами дослідження виявлено ризики, які перешкоджатимуть належній реалізації законопроекту під час правозастосовної діяльності та досягненню проголошеної в ньому мети.

***Ключові слова:** кримінальна відповідальність, звільнення від відбування покарання, амністія, військова агресія, попереднє ув'язнення.*

Вступ

Інститут амністії, тобто повного або часткового звільнення від кримінальної відповідальності і покарання певної категорії осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, є важливою складовою кримінально-правової політики України та закріплений Конституцією України.

Будучи одним із елементів державно-правової реакції на злочинність, амністія по-суті є юридичним актом кримінально-правового характеру, який стосується певної категорії осіб, визнаних винними у вчиненні кримінальних правопорушень, а її застосування – проявом гуманізму, милосердя та прощення з боку держави щодо певної категорії людей, які вчинили кримінальні правопорушення.

Законопроект розроблено з метою «встановлення правових підстав і чіткої процедури застосування амністії в інтересах національного примирення, відновлення конституційного ладу та зміцнення суспільної довіри до державних інституцій шляхом реабілітації осіб, які зазнали політичного чи фактичного примусу під час війни»¹ та пропонує звільнити від кримінальної відповідальності осіб, які були затримані, заарештовані, притягнуті до кримінальної відповідальності або засуджені за злочини, передбачені статтями 109, 110, 110-2, 111, 111-1, 111-2, 114-1, 114-2, 332, 332-1, 336, 337, 402, 403, 407, 408, 409, 436-2 Кримінального кодексу України (далі – КК), якщо такі діяння були вчинені в період з 24 лютого 2022 року до дня набрання чинності міжнародною угодою

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про амністію осіб, недопущення їх переслідування та покарання у зв'язку із завершенням військової агресії Російської Федерації проти України з метою національного примирення та відновлення конституційного ладу» (реєстр. № 14317 від 18.12.2025). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/59395>

про припинення вогню, встановлення перемир'я або укладення мирного договору Україною та росією. Також амністії підлягатимуть, на думку автора законопроекту, особи, що були засуджені за статтями 112, 113, 258, 258-3 КК України.

З огляду на викладені у законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Основна частина

Назва законопроекту не відповідає його змісту, оскільки у його тексті не йдеться про врегулювання питань національного примирення, відновлення конституційного ладу тощо. Одночасно амністія не означає та не ототожнюється із реабілітацією, а також на осіб, які підпадають під амністію не поширюється дія Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду». Окрім того, автором законопроекту не враховано, що завершення російської військової агресії проти України є військово-політичним питанням, яке потребує вирішення і поки що жодним актом законодавства ані на національному, ані на міжнародному рівні не врегульовано.

Пропозиції щодо звільнення від відбування покарання певної категорії осіб, визнаних винними у вчиненні згаданих у проекті злочинів, зокрема проти основ національної безпеки України, у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації, проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) суперечать пункту «г» частини першої статті 4 Закону України «Про застосування амністії», відповідно до якої амністія не може бути застосована до осіб, яких засуджено за злочини проти основ національної безпеки України, терористичний акт, бандитизм, умисне вбивство при обтяжуючих обставинах.

Частина перша статті 2 законопроекту нівелює приписи частини п'ятої статті 49 КК, відповідної до якої в разі вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених у статтях 109-114-2 КК строки давності не застосовуються. Тобто, пропозиції щодо звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які були затримані, заарештовані, притягнуті до кримінальної відповідальності або засуджені за злочини, які не мають строків давності, суперечать концептуальним засадам державної кримінально-правової політики, особливо в умовах правового режиму воєнного стану.

Законопроектом не враховано положення частини 1 статті 5 Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо дії закону про амністію, яка поширюється на кримінальні правопорушення, вчинені до дня набрання ним чинності включно, і не поширюється на триваючі або продовжувані кримінальні правопорушення, якщо вони закінчені, припинені або перервані після набрання законом про амністію чинності.

Положення статті 5 (в редакції законопроекту) не відповідають вимогам частини п'ятої статті 72 КК щодо зарахування судом строку попереднього

ув'язнення у строк покарання в разі засудження до позбавлення волі з розрахунку день за день або за правилами, передбаченими у частині першій цієї статті.

Концептуально вразливими є приписи статті 6 (в редакції законопроекту), з огляду на пріоритетність норм КК, Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) та Закону України «Про застосування амністії України» щодо правового регулювання інституту амністії, і вимогу забезпечення принципу правової визначеності при формулюванні положень законопроекту.

Відповідно до статті 8 (в редакції законопроекту) посадові та службові особи за невиконання цього Закону протягом одного місяця з дати набрання чинності підлягають обов'язковому притягненню до відповідальності у порядку, визначеному законами України. Такі приписи потребують деталізації в частині визначення виду юридичної відповідальності, об'єктивних та суб'єктивних ознак складу правопорушення, тощо.

Пункт 1 розділу II «Прикінцеві положення» (у редакції законопроекту) щодо обов'язку Генерального прокурора України невідкладно, але не пізніше наступного дня за днем набрання чинності цим Законом, надати доручення прокурорам нижчого рівня, які здійснюють процесуальне керівництво досудовими розслідуваннями, внести клопотання до судів, у межах територіальної юрисдикції яких здійснюється досудове розслідування, про звільнення від кримінальної відповідальності, а також від покарання осіб, які підлягають амністії не корелюється із приписами статей 9, 17 Закону України «Про прокуратуру та статтею 36 КПК України.

Положення пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» законопроекту не узгоджуються з позицією Конституційного Суду України, який у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020 відзначив, що в контексті принципу верховенства права важливим є встановлення при внесенні змін до законодавства розумного часового проміжку між офіційним оприлюдненням закону і набранням ним чинності. Умови набрання чинності законами закріплено частиною п'ятою статті 94 Конституції України, відповідно до якої закон набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування. Головною метою цієї конституційної норми є недопущення набрання законом чинності до моменту його офіційного оприлюднення, чим забезпечується реалізація конституційних положень, відповідно до яких закони не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність осіб; ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення (стаття 58 Конституції України). Тобто закони чи окремі їх положення можуть вводитися в дію після дня набрання ними чинності.

Пропозиція автора законопроекту про набуття чинності законом у зв'язку із набрання чинності міжнародною угодою про припинення вогню, встановлення перемир'я або укладення мирного договору між Україною та росією є юридично некоректною, оскільки поставлення дії норм і положень закону в залежність від

факту ймовірного прийняття акта політико-дипломатичного характеру не відповідає засадам вітчизняної правової доктрини та не враховує практику реалізації частини п'ятої статті 94 Конституції України.

Висновки

Мета та завдання представленого законопроекту не відповідають його назві та предмету правового регулювання, не враховують положення чинного Кримінального процесуального кодексу, Кримінального кодексу України, суперечать Закону України «Про застосування амністії».

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*